

§ 40 Gömda och glömda flyktingar i Sverige

MARIJA KOGLER JOHNSON:

Ordförande, biskopar, ledamöter! Jag talar för utskottet och vi föreslår kyrkomötet att avslå motion 2012:12 och avslå motion 2012:15. Jag vill berätta om hur vi kom fram till detta. Utskottet är väldigt väl medvetet om frågan om att flyktingar och de som håller sig gömda i vårt land är en svår och mycket viktig fråga för hela Svenska kyrkan och den behöver ständigt aktualiseras. Utskottet menar att omfattande arbete bedrivs på alla nivåer i Svenska kyrkan, inte minst i församlingarna där både anställda, förtroendevalda och frivilliga som arbetar med att stödja flyktingar och asylsökande i deras svåra situation. Stora delar av det här arbetet genomförs också ekumeniskt, till exempel genom Sveriges Kristna Råd. Utskottet vill också hänvisa i sitt betänkande 2011:4 i förra årets Ekumenikutskott, där motionen 2011:9 behandlade förföljda kristna och gömda flyktingar. När den behandlades gav utskottet också exempel på det arbete där Svenska kyrkans olika nivåer bedriver ett gott arbete på olika sätt. Vi skriver där till exempel att Svenska kyrkan alltid är representerad i migrationsministrarnas flyktingpolitiska nätverk och att det förs ett mycket stort lobbyarbete kring frågan om flyktingar från till exempel Irak. Detta görs genom många människors olika nätverk. Utskottet konstaterar slutligen att det finns ett behov av olika typer av fortbildning och utbildningsmaterial. Speciellt behov finns det av ett konkret arbetsmaterial som man kan jobba med. Mycket material finns redan, bra material, men har svårt att nå ut till många och många känner inte till att det finns det här bra materialet. Det finns mycket på Svenska kyrkans hemsida men vi behöver också få ut det så folk vet att det finns att använda.

Därför har utskottet ett förslag med anledning av motionerna 2012:12 och 2012:15 att uppdraga åt kyrkostyrelsen att utreda och till nästa års kyrkomöte komma med förslag på resursförstärkning till Svenska kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande.

ANKI ERDMANN:

Ordförande, biskopar, ledamöter och alla andra! Jag vill yrka bifall till motion 2012:15 Utvisade flyktingar. Jag yrkar också bifall till motion 2012:12 De gömda och glömda, punkt 1. Jag vet att Ida Netzel kommer med en omformulering och det är den som jag också stödjer. Jag yrkar också bifall till punkt 6 i utskottets förslag.

Ekumenikutskottets betänkande 2012:5 heter Gömda och glömda flyktingar i Sverige. Kanske ville utskottet gömma och glömma motion 2012:15, som faktiskt handlar om flyktingar som inte är i Sverige utan som har utvisats från Sverige. Utskottet har också bytt namn på min motion. Den heter Utvisade flyktingar, men i betänkandet står det Avvisade flyktingar. Vad som är skillnaden här kan man läsa på regeringens hemsida. En länk dit finns nu också på kyrkomötets facebook-sida och där står det:

Vad är skillnaden mellan avvisning och utvisning? Från och med den 31 mars 2006 används termen avvisning för ett avlägsnandebeslut som meddelas inom tre månader efter den första ansökan om uppehållstillstånd efter utlänningens ankomst till Sverige. Termen utvisning används för avlägsnandebeslut som meddelas efter dessa tre månader.

Jag väljer att använda orden utvisade och utvisningar, därför att ofta sker utvisningar efter lång tids vistelse i Sverige. Inte sällan rör det sig om barn och mycket unga personer.

Nu undrar jag, får man verkligen byta namn på en motion utan att fråga motionären? Men det kanske jag kan få svar på senare. Utskottet skriver i sitt betänkande att det kan vara farligt för utvisade flyktingar om man följer upp vad som händer med dem. Jag menar att det är ännu farligare att låta bli. I dag har vi ingen aning om hur många som fängslas, torteras eller dödas när de har skickats tillbaka till sina länder. Om man istället uppmärksammar vad som händer med de utvisade flyktingarna och gör det känt och annonserar vad som händer kan det leda till förändringar. Att få veta vad som händer med de utvisade flyktingarna behöver inte vara så kostsamt och arbetsbetungande. Flyktingen kan ju själv medverka genom att höra av sig eller kontakta någon på platsen. Svenska kyrkan har ett stort nätverk tillsammans med Sveriges Kristna Råd blir det ännu större. Det finns kyrkor och andra samarbetsorganisationer i många länder. Någon skulle kunna stå på flygplatsen när man vet att ett plan med utvisade anländer, någon som ser om flyktingen tas av polis vid ankomsten. Händer det ingenting är det ju bra och alla kan vara nöjda. Om det händer något kanske vi inte kan göra något åt det men genom att se och uppmärksamma det kan vi påverka det. Som kyrka och kristna kan vi inte bara strunta i människor så fort de lämnat Sverige. Det är vårt ansvar att se och uppmärksamma om människor råkar illa ut när de har utvisats från vårt land. Guds kärlek är oändlig och vår bör sträcka sig utanför landets gränser.

HELENA KLAHR FAST:

Ordförande, biskopar, ledamöter, åhörare! Jag yrkar bifall till utskottets förslag punkt 6 att kyrkomötet beslutar att uppdra åt kyrkostyrelsen att utreda och till nästa år komma med förslag på resursförstärkning till Svenska kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande. Kyrkans anställda och ideellt aktiva gör en stor och viktig insats för flyktingar i vårt land. För att kunna utföra detta uppdrag behövs ekonomiska medel som i dagsläget inte räcker till och därför är jag väldigt glad för utskottets förslag om resursförstärkning. Den här frågan är viktig därför att den rör en av de mest utsatta grupperna i vårt samhälle. I mitt uppdrag att ge juridiskt stöd på ideell basis åt asylsökande träffar jag på många människor som farit illa i kontakten med Migrationsverket. Människor som flyr undan krig och förföljelse i sitt hemland och behöver bemötas med medmänsklighet, värme, förståelse och få en chans att bygga upp ett värdigt liv åt sig och sina familjer. Istället bemöts många av dem på ett sätt som inte främjar flyktingarnas mänskliga rättigheter. För att bara nämna ett enda problem är det så att när kvinnan i en familj är den som har huvudskälen till asyl så behandlas hon ändå alltför ofta som ett bihang till mannens asylansökan. Jag kunde räkna upp många fler problem men nöjer mig med att konstatera att jag gärna skulle se ett nytt påskupprop för flyktingarna i vårt land. Anki Erdmanns motion 2012:15 berör ett mycket angeläget ämne. Många av oss har säkert sett tv-reportagen om utvisade som dumpats på en flygplats någonstans och sedan inte ha någonstans att ta vägen utan tvingas bo på en parkbänk eller i ett garage med sin familj. Det jag själv brukar göra när jag vet att en person eller en familj kommer att utvisas är att kontakta de nätverk som finns i det landet, såsom exempelvis kyrkor eller missionärer. Jag ser till att en kontaktperson får information om de som ska utvisas så att de kan bli mötta vid ankomsten till landet och då förstås självklart med de berörda tillstånd. Alternativt så ser jag till att flyktingarna själva får information om vart de kan vända sig vid ankomsten till landet så att de kan få praktisk hjälp med taket över huvudet om inte annat. Det finns säkert fler förslag på hur kyrkan skulle kunna ta tag i den här situationen. Jag vill avsluta med att citera ur materialet för

kyrkornas globala vecka som delas ut här, där ungdomspastorn Victor Egerbo finns med: "Vi kan inte tillbe ett flyktingbarn på söndagen och sedan ignorera ett annat på måndagen."

IDA NETZEL:

Kära kyrkomöte, åhörare här och överallt i världen som lyssnar! Jag vill börja med att säga att det var ett mycket bra tal av Anki och Helena.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag punkt 6 i sitt betänkande 2012:5 samt bifall till motion 2012:15. Jag tycker att även min motion är bra så att jag yrkar bifall till den, 2012:12 punkterna 2, 3 och 4 samt en omformulering av dess punkt 1 där jag har försökt att förtydliga lite. Den lyder nu: Att uppdra till kyrkostyrelsen att införa en ekonomisk post i budgeten vilken ska användas till ekonomiskt stöd för flykting- och asylhjälsarbeten. Grupper som arbetar med asyl- och flyktinghjälp ska kunna skicka in ansökningar till kyrkostyrelsen om bidrag från denna post.

Det gläder mig att utskottet föreslår en utredning angående resursförstärkning till Svenska kyrkans arbete med flyktingar och asylsökande för det är en mycket svårare situation i dag för flyktingar och asylsökande än vad det har varit tidigare. Det är ett hårdare klimat, betydligt många fler behöver hålla sig gömda. Längre har människosmugglare försett dem med en falsk historia som flyktingarna uppmuntras att hålla fast vid. När de sedan försöker berätta sanningen så anklagas de för att ljuga och i dessa dagar är det väldigt svårt att få en ny prövning. Den här restriktiva asylpolitiken har varit sedan 2006, ganska tätt efter påskuppropet. Humanitära skäl finns inte längre, och synnerligen ömmande omständigheter är det, trots att de bär tunga bagage med sig, inte så många uppfyller. Här kan man verkligen behöva göra en barnkonsekvensanalys.

En fristadsgrupp har uttryckt sig om sin ekonomi. Ekonomin är pressad till bristningsgränsen och tidvis därutöver. Ofta har denna grupp mer utgifter än inkomster och de är helt beroende av gåvor från enskilda personer och organisationer. De är även beroende av att boenden ställs till förfogande, gratis tandvård, advokater som ställer upp ideellt och alla de punktinsatser som görs och självklart kollekterna. Men de är väldigt få och små.

Under ett år i Uppsala fanns det möjlighet till 19 församlingskollekter. En av dem togs upp till fristadsgruppen. Under det året fick de en halv stiftskollekt. Jag kan ju säga att gav inte så mycket, det skulle behövas betydligt mer. Därför behövs det verkligen tas upp fler riks, stifts- och församlingskollekter till detta ändamål och det går att upprätta ett konto på riksnivå också, bara man vill, eller som Gunde Svan säger, ingenting är omöjligt.

Men det finns ljusglimtar. Det har införts gratis sjukvård till flyktingbarn i några städer och det finns aktiva församlingar och kloster. De vågar agera, men för att våga agera behöver man veta vad jag kan göra och hur jag ska göra det, därför är det viktigt med information. Utskottet påpekar att det finns information på intranätet men det är inte alla som kan ta sig in på det nätet. Utskottet hänvisar också till vägledningsdokument från 2008 som jag och många med mig inte visste fanns. Informations- och arbetsmaterial måste finnas på betydligt fler ställen och spridas betydligt mer så att alla kan ta del av det på ett lätt sätt. Det har även utskottet konstaterat. Föreläsningar och workshops kan hjälpa anställda, ideella medarbetare och oss förtroendevalda att våga agera och agera på ett rätt sätt.

Avslutningsvis vill jag säga att jag hoppas att ni har lyssnat på det jag har sagt och tar med er det till era församlingar och stift genom att bland annat ta upp fler

kollekt till flyktingar och asylhjälsarbeten samt att ni själva blir aktiva och drivande. Varför ska vi prata om forna hjältar när vi kan agera som de som i dag.

BERTH LÖNDAHL:

Tack, Ida! Det var utmärkt och egentligen vill jag bara säga och uttala min glädje över motionerna och över utskottets välvilliga behandling av dem genom att man ändå tillskriver kyrkostyrelsen om att utreda de här frågorna.

Om jag minns rätt är det en gammal seriestrip i serien Snobben där den lille filosofen Linus lutar sig mot tankemuren och möter den mer deppige Kalle. Kalle frågar Linus, vad ska du göra i dag och i morgon? Linus filosoferar djupt och säger, jag ska förändra världen, och beskriver vad han ska göra. Sedan frågar Linus Kalle, och vad ska du göra? Jag tänkte gå hem och städa hundkojan.

Jag tror att kyrkomötet mitt i alla sina uttalanden inte förändrar världen så mycket, men ibland kryper världen in i vår egen hundkoja och då behöver vi vara där. Ibland kommer världen i form av flyktingar med enorma svårigheter och trauman vandrande rakt in i våra egna församlingar. Då behöver vi redskap för det här. Jag är tacksam för att det ska tas fram och jag tror att det är viktigt, för varje församling och varje kristen löper risk, eller möjlighet snarare, att ta del av detta. Men jag tror inte heller att det är så att vi bara ska möta de asylsökande. Jag har lite inblick i barn- och ungdomspsykiatriska kliniken i Malmö och där vet jag till exempel att ensamkommande flyktingbarn med svåra krigspsykosor är en oerhörd belastning på BUP. Jag vet att krigs- och psykosenheten för de som är drabbade av detta lider påtagligt av en överbelastning. Det här är viktigt för oss att möta människor i den akuta nöden och ångesten. Det är också viktigt att vi i våra församlingar skapar de miljöer där de flyktingar som får lov att stanna får sociala relationer, en social gemenskap där respekten för deras människovärde ges och där de också kan möta ett nytt hopp inför framtiden. Då får vi inte stå handfallna.

Jag har inget yrkande mer än att jag gläds över den välvilliga behandlingen.

ANNA LUNDBLAD MÅRTENSSON:

Ordförande, ledamöter! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan och ser verkligen fram emot kyrkostyrelsens uppdrag att utreda och återkomma med förslag till hur vi bäst ska kunna stärka resurserna för det här arbetet.

Just nu pågår den globala veckan som just har temat Bered plats. Här uppmanas vi som enskilda och församlingar att bokstavligt och på olika sätt bereda plats för de som får uppehållstillstånd i Sverige. Hur vi behandlar främlingen och flyktingen visar hur vi lever och hur vi praktiserar vår tro. Bakgrundteckningen i betänkandet inleds med att Svenska kyrkan sedan många år ger en rikskollekt till Rådgivningsbyrån för flykting- och asylsökande i Stockholm. Det är helt riktigt, men jag vill nu komplettera den informationen lite grann. Det är så att Rädda barnen, Amnesty, Caritas, Sveriges frikyrkosamråd tillsammans med Svenska kyrkan är huvudmän för den här Rådgivningsbyrån. Den bildades för över tjugo år sedan och rådgivningsbyrån bidrar till en rättssäker asylprocess och verkar genom att ge enskilda råd och stöd, driva enskilda ärenden i Migrationsverket eller i domstolarna men också genom att driva ärenden internationellt bland annat i Europadomstolen och i FN:s tortyrkommitté i syfte att få till stånd en förändrad nationell praxis. Rådgivningsbyrån deltar i referensgrupper på utlänningsrättens område, håller utbildningar inom asyrrättens område, ingår i migrationsrättsligt nätverk. Ja, under åren har man byggt upp en gedigen och unik kompetens och i många fall har man lyckats driva framgångsrika

rättsprocesser. Rådgivningsbyrån finns också till för de som i sina församlingar möter flyktingar och asylsökande. På Rådgivningsbyrån arbetar i dag fem mycket engagerade och kunniga jurister med ett omfattande, en alltför omfattande, arbetsbelastning. Enligt Migrationsverket står Sverige nu inför det största flyktingmottagandet sedan Balkankrigen och det här ökar naturligtvis behovet av juridisk hjälp och också de ensamkommande barn och ungdomarna som söker asyl i Sverige ökar. Rådgivningsbyrån har två stora utmaningar, dels arbetsbelastning men inte minst också finansieringen. I dagsläget kan jag säga att den är bara ordnad för 2014.

EVA-MARIA MUNCK:

Jag vill också yrka bifall till utskottets förslag om resursförstärkning och vill börja med att citera Martin Modéus som har funnits med i vårt utskott och som jag tror inledde med att det här är en av de största samvetsfrågorna för vår kyrka i vår tid.

När vi diskuterat frågorna i utskottet har vi verkligen insett att det handlar om att jobba på flera nivåer och det kräver flera perspektiv samtidigt, och därför vill jag tacka motionärerna med alla de förslag och idéer till vad en resursförstärkning i de här frågorna kan innebära.

Avslutningsvis vill jag i egenskap av att ha varit ordförande i ärendet be om ursäkt för namnbytet på motion 2012:15. Det var inte vår avsikt att byta namn från Utvisade flyktingar till Avvisade flyktingar. Kanske säger det något om den resursförstärkningen som behövs i frågan.

MARGARETA LARSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Att göra gott är något som många forskare tror finns inbyggt i oss, att det är naturligt för oss. Vi ska väl också erkänna att det är ett konststycke. Jag tror att vi alla många gånger i livet har hamnat i mycket svåra etiska dilemman även i vår vardag. Jag kan ta ett banalt exempel. Vi kan ju lova vår son eller barnbarn att komma på fotbollsmatchen för att sedan oroas för att någon på jobbet ska ringa ut oss extra. Hur hanterar vi det när barnet gladdes och nu tvingas vi se besvikelsen i hans ögon? Även Paulus benämner dilemmat i det berömda ordet ”det goda jag vill gör jag inte, men det onda jag gör det gör jag”. Vi kommer nog aldrig att bli fulländade i godhetens konst, men vi kan ju lyckas bättre med ett upptränat omdöme där både hjärta och förnuft får samverka.

Mitt medskick till utskottet när det gäller motion 2012:5 är att inte uppmuntra anställda till att gömma personer som inte fått laglig rätt att befinna sig här. Det medverkar till att man gynnar den organiserade brottsligheten och människor utnyttjas. Livet blir förstört och de blir hitlurade, och både barn och ungdomar far illa på vägen. Möjliggör inte för den organiserade brottsligheten så att fler hamnar i händerna på den. Det är inga människor som man gullar med utan här är det väldigt otäcka saker man kan hamna i, så att man inte bara möjliggör för människohandeln utan man försätter också sina anställda i en mycket svår situation. Utifrån ett ökat tryck på församlingarna riskerar många att slitas av otillräcklighet och samtidigt befinna sig i en konflikt med både lagen och samvetet. Att mätta hungriga och bistå med värme, vård och mat och hjälpa människor som är i stor kris det är en helt annan sak det är en helt annan sak. Det tycker jag att vi absolut ska göra. Hjälp sedan de här människorna att ta ett annat beslut och kanske hjälpa till med kontakter i sitt hemland som kan ta över ansvaret och hjälpa dem att komma i ordning med sina liv.

Ordförande, jag har inget yrkande.

BISKOP MARTIN MODÉUS:

Ordförande, vänner i kyrkomötet, alla lyssnare! Jag tänker yrka bifall till utskottets förslag. Öppenhet och välkomnande är grundvärden i ett gott samhälle. Öppenhet och välkomnande är också grundvärden i evangeliet. Det är väldigt i evangelierna att så fort någon drar en gräns mot andra människor då går Jesus dit och ställer sig på andra sidan om den gränsen. I alla led av välkomnandet av flyktingar i det svenska samhället behövs utveckling. Det handlar om mottagandet av de som kommer. Det handlar om processen som leder fram till i en del fall avslag och i andra fall att man får stanna. Det handlar om det som händer därefter antingen i avvisningsprocessen eller i att somliga tvingas gömma sig på grund av att man är i livsfara. I allt det här är människan oerhört sårbar och i många avseenden helt beroende av civilsamhällets stöd. I det här är kyrkan en av de absolut viktigaste aktörerna. Vi fyller en lucka som ingen annan fyller och ingen annan tar över om vi inte finns där. På lokalplanet görs imponerande arbete med att stötta och hjälpa både glömda och gömda flyktingar och att stå vid sidan av rädda människor mitt uppe i en asylsökningssprocess. Det finns vissa saker som inte kan lösas lokalt. Det handlar i många fall om kvalificerad juridisk hjälp. Det handlar om opinionsbildning i ytterst komplicerade frågor i ett hårdnande politiskt klimat. Det handlar om stöd och kunskapsförmedling till de lokala stödgrupperna och mycket annat. Här behövs resurser men hur de ska fördelas behöver utredas med omsorg även om jag för min del gärna skulle se det till exempel i form av anslag till Rådgivningsbyrån, som vi nyss hörde om. Jag skulle kunna räkna upp fler sådana här områden, men i grunden handlar det om människosyn och samhällssyn, om att kyrkan dirigerar sina resurser till de punkter där öppenhet och välkomnande står på spel.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 96.